

Очамимря (Повість безврем'яних літ)

Автор:

Олександр Ірванець

Очамимря (Повість безврем'яних літ)

Олександр В. Ірванець

«Іде-брєде Очамимря. Іде коли берегами, а коли й руслом Ріки, мілководдям, очеретами прибережними. Іде-брєде, довгим хвостом по воді хляпає. голодним позирком ліворуч-праворуч зирить: де зайця якого зауважить, інде ондатра з води вилізла погрітися – Поженеться, ухопить, гам – і нема! Жабою великою необережною також не гребує. Помітила понад берегом лисицю, кинулась було, та не здолала: замала іще з хижою звіриною битися. Ну, нічого, вона іще росте, вона ще виросте...»

Олександр Ірванець

Очамимря

Повість безврем'яких літ

* * *

Іде-брєде Очамимря. Іде коли берегами, а коли й руслом Ріки, мілководдям, очеретами прибережними. Іде-брєде, довгим хвостом по воді хляпає. голодним позирком ліворуч-праворуч зирить: де зайця якого зауважить, інде ондатра з води вилізла погрітися – Поженеться, ухопить, гам – і нема! Жабою великою необережною також не гребує. Помітила понад берегом лисицю, кинулась було,

та не здолала: замала іще з хижою звіриною битися. Ну, нічого, вона іще росте, вона ще виросте.

Очамимря вилупилась минулої весни серед лугу, у верхів'ях Ріки. Була вона не малою й не великою, нічим серед своїх братів-сестер не вирізнялася. Бігала вона лугом, шелестіла в траві, за всякими кузьками ганялася, довгим язичком собі до пащі їх збиваючи. Боялася всього, від себе більшого, налякано шугалася й ховалася від тіні коршака в небі, чи від довготелесого боцюна або деркача в лузі, чи й від тієї самої ондатри, щойно згаданої, а то й від безневинного зайця.

Потім, якоїсь теплої літньої ночі, коли Очамимря сиділа у вологій прохолоді нори, десь далеко-далеко щось велике-велике зненацька здригнулося, аж загула сама земля у надрах своїх і стінки нори пообсипалися. Та вранці так само світило сонце, зеленіла трава, і міриади кузьок смачно сновигали в ній так само чи майже так само, як напередодні. Очамимря передніми лапами розгребла невеликий завал біля входу в нору і, час від часу задираючи голову, гайнула в траву на полювання.

Десь тоді вона й почала рости. Одразу Очамимря цього й не помітила. Та вже за два чи за три дні вона відчула, як важко стало залазити до нори: її стінки наче звузилися, стискали тіло з боків і не пускали в глибину, до кубельця. Урешті, таки діставшись до кубельця, Очамимря ледве змогла розвернутися в ньому головою до виходу й аж тоді заснула якимось незвично міцним, довгим і солодким сном.

* * *

А внизу за течією Ріки град стоїть. Великий, багатий і славний. Його перві люде ще невідь-коли збудували. Ніхто навіть зі старих, кому 30 літ і більше, сказати не може, коли град постав над Рікою. Кажуть, ніби він тут вічно стояв. Що ж, може, й вічно.

Певно, навіть і Кнезь не знає, скільки часу град наш стоїть. Хоча ні. Кнезь знає все. Він добрий, наш Кнезь, він великий і сильний, він старий і премудрий. Він майже всіх знає, як кого звуть із вільних, що в граді живуть. А смердів усяких – їх чого ж на ім'я кликати, вони й самі себе на ім'я не завжди знають, до них тільки «ейти» й говорять.

Років нашому Кнезеві – страшно й подумати – уже за шістдесят. Мало хто такий вік проживає, аж п'ять дюжин, цілу копу вже наш Кнезь переступив.

Гридні його завжди супроводжують. Бо хоч він і великий, і сильний, але зростом не дуже вдався, та й статурою теж. Рудувате волоссячко ріденько голову прикриває, лисина з-під нього вже прозирає-проблискує. Але Кнезь наш веселий завжди, пошуткувати любить, слівце гостре сказати, чарку вихилити, а тоді пісню завести, на струменті собі підігруючи, що хитарою називається.

У граді нашому життя щоденно бурлить і вирує. На подолі, понад Рікою, переважна більшість люду вільного й мешкає. Ну й іще трохи на узвозах, що під гору тягнуться, і ще вгору по Ріці, там, у бік Тарасашевченка й петрівки. А за горою, вважай, ніхто й не живе, тільки Кнезь. Будинки там стоять добрі, високі, більші, ніж у нас на подолі, але всі страшні такі, чорні, обгорілі. І всередині в них усе чорне-чорнісіньке й смердить, і сморід той не вивітрюється, хоч ти що не роби.

А на подолі будинки майже всі цілісінькі, над подолом гори зеленіють, унизу Ріка несе свої води, на Ріці Трухан-айленд і гидропа-айленд, а за ними, на тому березі, – Лівий град, тільки він також майже весь до життя не придатний.

Понад горами над Рікою древні храми стоять – у них перві люде своєму богу молилися. Та не спас їх їхній бог, не порятував. Обвалюються храми, і майже ніхто біля них не живе, тільки якісь відлюдьки. Нижче від храмів за течією теж до ріки похилилася Бабародіна, велика та срібляста. Риси обличчя в неї розмиті, очі вузьенькі, наче шпаринки (кажуть, оплавилася після другого Спалаху), і в правиці невеликий мечик, мов бурулька, на стиснутий кулак стікає-опливає. Чаша кам'яна під ногами в Баба-родіни стоїть, велика, порожня. Часом навесні до неї Кнезь зі своїми гриднями під'їде, із коня спішиться, стане та й дивиться. Бува, якусь квітку навіть під ту чашу покладе. Постоїть трохи в задумі, потім скочить на коня, щось гридням коротко гукне – і поскакали.

* * *

Очамимря прокинулася від того, що їй мерзла спина. Був доволі пізній ранок уже далеко не наступного дня після ночі, коли вона заповзла до нори. У нору звідкись пробивалося бліде сонячне світло. Як – світло? Очамимря різко підвела голову, і спину залоскотали грудочки землі.

Роззирнувшись довкола, вона мало що зрозуміла. Але досить було й того – чомусь лежала вона не в норі, а лише ніби трохи присипана землею, посеред вим'ятого й вимощеного кубельця. По краях кубельця дерен і трава попіднімалися від її боків, а зараз звисали в ще теплу після її тіла порожнечу. Попереду, за кілька кроків, у землі зяяла акуратна округла дірочка. Очамимря впізнала: це був вхід до її нори. Проте зараз вона не те що пролізти в нього не могла, а хіба що лапу встромити. Очамимря випростала передні й задні лапи, рештки землі скотилися з її тулуба. Ого-о! Вона стояла тепер по груди в траві, серед якої звикла прослизати швидко й непомітно.

Від шурхотіння землі, яка обсипалася з тіла Очамимрі, десь поряд із-під трави на стеблину видерся молодий мучнистий хрущ і розправив сушитися проти сонця свої ще не зміцнілі крила. Очамимря, різко смикнувши головою, хамкнула жука не роздумуючи – і від того, як розтікалася в роті солодкувата клейка маса, відчула ще сильніший, майже нестерпний голод. Підросле впродовж довгого сну тіло вимагало їжі, щоб підтримувати сили.

Полювати спочатку було незвично, через що перша дичина від неї втекла – це була молода руда миша. Очамимря не мала навички полювання на мишей: іще недавно вона сама була завбільшки з мишеня. Тож на якусь мить вона загаялася з ривком, і миша шелеснула повз неї в густий кущ верболозу, де переслідування робилося дуже важким, якщо не цілком неможливим.

Трохи розчарована, Очамимря подалася до берега, де на мілководді натрапила на силу-силенну більших та менших пуголовків, і там нарешті втамувала свій голод. Вона стрімко плавала й пірнала, уперше відкривши в собі цю здатність, заганяла жаб'ячих дітей на мілководдя і, набравши їх по 4—5 до пащі, ковтала, майже не прожовуючи. Наївшись донесхочу, вона вибралася в прибережний очерет і так само вперше в житті вклалася спати, не зариваючись у землю.

Прокинулась Очамимря від шелестіння в глибині очерету. Одразу було чути, що істота, яка десь там рухається, не дбає про те, щоб робити це тихо. Очамимря вже раніше бачила таких істот – Були вони великими, незграбними й пересувалися тільки на двох своїх задніх лапах. Вони, вочевидь, нікого не боялися, тому слід було боятися їх самих.

Та зараз істота, хилитаючись і заточуючись, непевним кроком ішла плавнями, час від часу хапаючись передніми лапами за листя й стебла очерету. Один гострий

листок роздер тіло істоти – і дух крові, солодкавий, гнилуватий дух, на який Очамимря ніколи раніше не зважала, зараз гостро шмагонув її по ніздрях. Неначе зачарована, вона поповзла на певній відстані слідом за істотою.

Дивлячись крізь очерети знизу вгору, Очамимря не могла не зауважити, що істота все важче й важче дихає, дедалі сильніше хитається, час від часу здригається всім своїм тілом. Очамимря не розуміла, але якимось робом відчувала, що істота почувається дуже й дуже погано, що вона помирає.

Невідомо, для чого ящірка вирішила поспостерігати, що ж то воно буде далі. Та й запах крові, яка скрапувала з надрізаної передньої лапи істоти у воду, вабив і бентежив.

Ця бентега ще більше посилилася, коли істота раптом заточилася, похитнулась, зігнулась у попереку й кілька разів відхаркнула у воду великими згустками крові. Потім вона й зовсім зупинилася, повільно та розпачливо замахала верхніми кінцівками, щось прохарчала і сторч головою впала в багно між очеретин. Кілька брудних бульбашок повільно виринули з-під голови й за деякий час луснули в повітрі.

Очамимря заचाївшись вичікувала. Істота не підводилась і не ворушилася. Нарешті ящірка наважилася й збоку, дуже повільно, із готовністю щомиті втекти, наблизилась до тіла в очереті. Ще цілу вічність вона чекала зовсім поряд, на відстані одного стрибка. Сонце помітно змістилось на небосхилі, поволі досягаючи найвищої своєї точки. Його промені вже припікали Очамимрі спину з пересохлим хребтовим гребенем. Вона стрепенулась і наважилася. Майнувши в повітрі всією довжиною свого підрослого тіла, одним стрімким стрибком заповзла істоті на карк.

Тіло істоти вкривали не шерсть і не панцир, а якась інша речовина, і прилягала вона до тіла нещільно. Волосся росло лише на голові, і вже шия безборонно біліла досить тонкою білою шкірою.

Запах крові, який п'янив і вабив, зробився просто нестерпним. Очамимря втратила рештки обережності й занурила зуби у шию істоти.

Нічого смачнішого в житті вона ще не споживала. Плоть була іще тепла, не затвердла, до крупних кісток було далеко, а дрібні їй не траплялися. Хрящі були

м'якими й піддатливими. Очамимря наїлася так, що їй аж черево роздуло, і врешті, відповзши від трупа на сухе, вмостилася спати в глибині куща верболозу. Засинала вона з неусвідомленим розумінням того, що більше ніколи не зможе харчуватися нічим, окрім щойно скуштованого м'яса.

* * *

А град собі живе своїм життям. Щоранку Кнезеві десятники свистками та бубнами піднімають люд зі сну й женуть на роботу. Робота завжди та сама – Міст через Ріку будувати. Щоправда, будують його чомусь із нуля, від початку, хоча ген далі то там, то там понад Рікою вивищується чотири чи п'ять скелетів старих мостів, що їх іще перві люде колись збудували. Мости ті зруйнувалися після другого Спалаху, та відновити їх нібито ще й можна було б. Але ні – Кнезь усім оголосив, що ніхто з них не потребує використання досягнень попередників, що в них усе має бути своє, власне, вистраждане, і через це будувати новий міст потрібно від самісінького початку, із нічого.

Бо ми й так забагато використовуємо з того, що нам залишили перві люде, уважає Кнезь. Досі ще імо їхню їжу, знаходячи її в підвалах, де вони її зберігали, а мали вони її багато, років на сто вперед вистачить. Носимо їхній одяг, якого теж залишилася незліченна кількість. Живемо в будинках, які перві люде збудували, ну, в тих, що вціліли після Спалахів і не дуже зруйнувалися. Плаваємо по Ріці в човнах, які від них залишилися.

Ми б іще користувалися й іншими їхніми речами, та не дано нам кебети. Онде по всьому граду колісниці стоять металеві, та ніхто не вміє їх урухомити. Кажуть, чарівне слово треба знати, а його перві люде з собою забрали. Висять на стінах будинків кумедні, незрозумілі скриньки з кругленькими рильцями спереду й зі слухавкою збоку. Рильця ті, оповідають, перві люде якось крутили скількись там разів, а потім у слухавку говорили, і чути їх було за багато-багато верстов. І в деяких будинках стоять такі самі скриньки. Якщо довго вслухатися в мушлю слухавки, у саму її серединку, то й справді вчуваються якісь хрипи, сичання, стогони нерозбірливі, неначе перві люде зі свого світу якісь сигнали подають: схаменіться! отямтесь! припиніть! не робіть!

Онде, на горі Щекавиці, на самому її вершечку, подалі від Ріки, волф у драній куртці шкіряній, зібравши навколо себе дітлахів та підлітків, навчає їх законам життя, на хитарі тріснутій собі приграваючи. Воно-то справа добра, корисна,

якщо вона Кнезем санкціонована. Та коли придивитися до волфа ближче, то видно, що виду він зовсім не благообразного: давно не мите сивувате волосся брудною стьожкою перетягнуте, колюча щетина щоки вкриває, круглий пацифік із білого металу на грудях теліпається. Хоча істини говорить ніби правильні:

– Ото жили собі перві люде й лиха не знали. Та тільки не завважили вони, що їхній бог уже помер. Не помітили. Так само далі ходили собі до храмів своїх, прохання до бога посилали, обряди свої відправляли. Та все дивувалися, що нічого з того не виходить. Не всі дивувалися, а тільки некторі, ті, що завважили. А тим часом нові боги над світом запанували. Всемогущий бог Фак і всемогуща богиня Фака вирішили світ оновити, перенародити. Та загинули й вони: бог Фак – Під час зачаття, а богиня Фака – Під час пологів. Ото й були два великих Спалахи, із перервою в дванадцять років, дванадцять місяців, дванадцять тижнів і дванадцять днів. Такий, видати, термін божої вагітності, та й то, мабуть, не повний. І світ наш через те недонароджений. То й мусимо в ньому жити, який уже він нам дістався, хай боронить нас усемогутній батько Фак і все-блага матір Фака!..

Усе наче правильно каже волф хитромудрий, та от тільки бринить у голосі його якась легенька ніби насмішка, ледь відчутна. Може, і сам сумнівається в тому, що оповідає?.. А сумніватися в нас – Гріх найбільший, непростимий. Оно й Кнезь те саме каже завжди. Міст треба будувати, хоч його й зносить, розмиває своєю водою Ріка. Бо там, за Рікою, звідки сонце сходить щоранку, там, ген далеко-далеко, може, саме там, де воно щоранку сходить, живуть люди. Їх ніхто не бачив, та Кнезь певен, що ті люди – наші брати. Вони колись піднімуться, рушать у дорогу й прийдуть до граду. Тому й потрібен міст, саме такий, новий міст, збудований нашими руками від самого початку, а не на підмурівку тих каменюк, що залишили перві люде. Тож і згрібають щоранку землю смерди, носять її кошиками, висипають у воду. Інші смерди там її втоптують, штани до колін закасавши, дамба потрохи довшає, простягаючись у бік Трухан-айленду, але потім, улітку після дощу чи навесні, як сніги тануть, приходять із верхів'їв велика вода й змітає дамбу, наш міст недобудований. Та й коли б його до кінця добудувати, до Трухан-айленду, все одно ж там, по той бік айленду, знову Ріка. Хіба ще один міст доведеться будувати, туди, до Лівого граду? Але то тільки Кнезь відає та ще, може, хто з наближених до нього.

Он минулої зими снігу майже не було, то й дамбу навесні дотягли ну трохи не до самого вже Трухан-айленду. Щоправда, коли в Кнезя питали, як же вода в річці тектиме, коли її всю перегородити, то він відказував, що вода знайде собі

дорогу, потече по іншій бік острова. Усі й думали, що так воно й має статися. Бо Кнезеву волю в нас усі звикли виконувати: і гридники, і вільні, і смерди, звичайно ж, – а тут якась вода невже ж насмілиться не послухатися.

* * *

Очамимря жила в очеретах кілька днів. Вона прокидалась, донесхочу наїдалася вже трохи затхлого м'яса й знов занурювалася в сон, м'який і безпечний. Поблизу не з'являлося ніякої звірини, а коли сторожка видра спробувала, висунувши самий тільки ніс над водою, підпливти до напівобгризеного тіла, Очамимря, глибоко вдихнувши, заревла на повну пащу – Вперше в житті. Крик вийшов різкий, бридкий і страхітливий – Він відбився від крутого берега недалекого острівця й розлогим виляском покотився над водою. Налякана видра миттю пірнула й не виринала вже довго-довго. Очамимря прослідкувала поглядом понад водою на всі можливі боки, та, видно, річкова тварина, ухопивши повітря, відпливала все далі й далі.

В Очамимрі за останні дні, може, від доброго, тривалого сну, надзвичайно загострилися і зір, і нюх. Вона вже стояла по груди в болоті біля розтерзаного трупа, який сіро й рожево світився з багна, а вибираючись на берег, відчувала, як мул просідає під її лапами. Хвіст волочився позаду, приминаючи траву й лишаючи своїм гострим кінцем неглибоку, але виразну борозну між слідами. Їжі залишалось дедалі менше, незабаром самі лише набряклі ноги стирчали з води, переходячи в слизький розчепірений кістяк. Задня частина тіла істоти – Від поперека й аж до підколінних западин – виявилась найсмачнішою. Доївши й ноги аж до колін, обгризши й обсмоктавши сухожилля, Очамимря востаннє відіспалась у прибережному кущі й почвாலала мілководдям далі униз.

* * *

А в граді нова біда. Нарід із будівництва мосту втікати почав. Як учергове кілька днів тому Ріка дамбу розмила, то дедалі менше щоранку на роботу виходити стало. Десятники вже аж шаленіють кожного ранку, свистять, і в бубни свої б'ють щосили, а з будинків де один-двое до роботи виходять, а де й жодного. Тоді вриваються десятники в будинки, криками й копняками підіймаючи сплячих, стусаючи тих, що, у лахміття позагортавшись, і далі спати наміряються. Найбільше лютує Азар'ян, старший над десятниками. Звісно, йому ж перед

Кнезем відповідати, чому так мало вийшло на будову, чому дамба так повільно подовжується. То він аж піниться, як застане когось сплячим, та в обличчя з усього розмаху як зацідить, аж той юшкою вмивається.

Нарід же все тікає й тікає. І не сьогодні це почалося. Бо давно вже живуть, наприклад, під градом, у підземеллях, якісь мудриполітенівці. Чому вони «мудри», так ніхто й не знає, але до роботи на будівництво ходити вони зроду не думали. Мають вони свої тунелі та переходи під містом, куди й гридні Кнезеві поткнутися поодиноці бояться. Виходи з підземель тих лежать переважно ген там, нагорі, у поруйнованій частині граду. Кілька виходів таких і на подолі знаходили, та за наказом Кнезевим якось Азар'ян нагнав смердів, і вони всі ті діри підземельні позасипали – і під горою, навпроти Трухан-айленда, і посеред площі головної, і далі, на Тарасашевченка. Але попід кручами вздовж Ріки, далі за течією, понад руїнами одного з давніх мостів, іще один вихід видніється. Мудриполітенівці з нього, бува, повилазять, уламки ганку високого пообсідають, на ранковому сонечку вигріваються. А позаяк будівництво мосту зовсім же неподалік, то вони й зачіпаються з будівельниками чи з десятниками, а часом і з гриднями, які дорогою понад Рікою чвалом проїздять. Якось кілька гриднів тих їхніх кпинів-зачіпок не витримали, із коней позістрибули, мечі з піхов повихоплювали та й кинулися за мудриполітенівцями в глибину тунелю. Ніхто їх відтоді не бачив і не чув. Коні паслись над Рікою кілька днів, аж поки інші гридні, які проїздили понад берегом, не завважили їх та й не половили. А куди вже ті підземелля завести можуть, то хіба самі мудриполітенівці знають і ще, мабуть, усемогутній бог Фак зі всемилостивою богинею Факою.

Поміж підданих Кнезевих теж не всі такі згодні, та покірні, та до праці охочі. Особливо в розпал літа, коли сонце так сильно припікає, а на схилах гір понад Рікою растаман-трава шелестить п'ятипалими долоньками свого стрільчастого листя. Після другого Спалаху растаман-трава особливо буйно розростатися стала в урочищах попід Щекавицею, у ярах та на осоннях. Цвіт її півзасохлий збирають і споживають переважно хто молодші, хоча це Кнезем престрого заборонено. Азар'ян із гриднями аж казиться, як довідається, що когось у заростях растаман-трави завважили. Одразу скачуть туди й січуть винних гарапниками. А найгірше бува, як ті винні вже спожити растаман-трави встигли. Тоді вони такими спокійними та покірними робляться, тілами своїми не володіють. Лежать чи сидять нерухомо, у небо очима розплющеними втикаючи, наче сни наяву дивляться. Не втікають, не опираються, тільки стогнуть під ударами гарапників.

Отак днями і янка-растаманка життя своє закінчила. Її коханий Кирюха саме напередодні вниз Рікою вирушив. Він теж дивний, той Кирюха. Живе відлюдьком в ген угорі, понад Рікою, і міст будувати не ходить. Кнезь чомусь до нього благоволить, Азар'янових посіпак посилати не велить. Часом і на пораду до себе кличе. Хто б почув ті розмови (а їх можна хіба крадькома підслухати), був би дуже здивований, бо нічого-нічогісінько з них не второпав би. Слова всякі незрозумілі: «мотори», «батареї», «бензин», «бартер», «вогнепалка»... І слухає Кнезь того Кирюху, ніби підліток слухняний повчання волфа десь на горі, тільки головою покивує та, чого не збагнув, сором'язливо по раз-другий перепитує.

А вже як вибереться Кирюха вниз Рікою, то бере човен великий, якого ще перші люде зробили, із залізякою на кормі, та й вигрібає веслами за течією. А як далеченько вниз від граду відпливе, розповідають, то над тією залізякою на кормі схилиться, щось там помудрує, поколупається – і раптом шум та грім над водою розлягається, і човен раптом летить понад водою, як стріла, що й два чи три десятки гребців його б не наздогнали. Хтось, напевно, бачив, бо просто так поговору не пустили б.

Повертається ж він проти течії так за днів двадцять або й пізніше, привозить товару повен човен: і солі, у мішки напакованої, і курток дорогих, шкіряних, надзвичайно акуратно й зграбно пошитих, таких лискучих та прегарних, що тільки гридні Кнезеві в них потім ходять; не те що смердові нікчемному, а й вільному чоловікові до такої одежі зась.

Так-от, як відплив Кирюха вниз Рікою, то наступного дня його дівчина, янка-растаманка, на роботу не вийшла. Вона й раніш не вельми до тієї роботи рвалася, так хіба, щоб десятники відчепилися, вийде, за кошик візьметься, ніби землю носити, – а сама в небо понад Трухан-айлендом усе собі дивиться. Її штурхнуть, штовхнуть, підженуть – Вона кошик неповний піднесе та край дамби висипле. А потім знову стоїть, руку під бік, та в небо вдивляється.

А цього разу янка-растаманка й зовсім берега пустилася. Уранці під її вікнами десятники цілий концерт улаштували: і в бубни били, і в свистки свистали, і камінці дрібні у віконне скло жбурляли. Потім з'явився звідкись Азар'ян розлючений, увірвався до помешкання, але янки там не виявилось. Десь гайнула ще з раннього рання, не дожидаючись бубнів десятицьких. Тут уже зовсім Азар'ян розпінився-роз'юшився: мало того що коли Кирюха в граді, то ця вертихвістка невідь-чому має пільги через день на будівництво виходити, та й тепер ось, як нема її покровителя, вона так відверто своїм обов'язком нехтує!

Ні, так більше тривати не може!.. Не може й не буде так більше тривати!

Тож свиснув Азар'ян пахолкам своїм, і кинулися вони на всі боки, розлетілись на конях янку втекли шукати. А боків тих не так-то й багато, бо нікуди з граду подітися, коли човна не маеш. Ні вгору, ні вниз течією вона помандрувати не могла, у поруйновану частину граду їй іти нема по що, отож і лишаються гори поскотинські, їхні теплі схили, растаман-травою порослі. Там і знайшли янку-растаманку, на самому майже вершечку, у заростях лежала. Видно, уже встигла растаман-трави спожити, і то чималенько: біля ніг її три чи чотири обгорілі хвостики паперові коцюрбилися. Уся така безтямна, із посмішкою на вустах, лежала янка, широко свої очі зелені розплющивши.

Пахолки, янку зауваживши, на неї одразу не накинулися, тільки двоє стали вартою за кущем, а третій полетів Азар'яна кликати. Невдовзі повернувся з ним і, спішившись, увійшов старший десятник, уже трохи пожовкле гілля десницею відхиливши, у середину куща, до янки обсадженої.

Що там далі було, того вже ніхто, крім самого Азар'яна, розповісти не зможе, бо не бачив. А коли що й чули тих трое гриднів, які кущ той стерегли, то в них вуста присягою запечатані. Пізніше, десь надвечір чи, може, наступного ранку, знайшов тіло янчине волф, який растаман-траву збирав потроху для потреб ритуальних. Ужахнувся волф, тіло розтерзане побачивши, та, швидко зрозумівши що до чого, пісню погребальну завів, могилу викопав і в ній поховав дівчину, рудоволосу й зеленооку. Тільки ті очі зелені на скривавленому обличчі й залишилися. Сам волф – Він же теж не дурень, йому жити не менш за інших хочеться, – Погреб здійснивши, швидко десь із міста вибрався. Чи то в бік храмів древніх, у печери жити перебрався, чи в Лівий град подався, на піски й на попелища. Але більше його ні гридні, ані люди вільні не бачили. Може, хіба зі смердів хто. Та смерди, вони ж теж тямущі, слова зайвого не скажуть.

* * *

А тим часом Очамимря, пройшовши зо три чверті дня, устигла знову зголодніти й, відповідно, розлютитися. Вона час від часу невдоволено порикувала, не зустрічаючи на своєму шляху нічого живого та істівного. Її хода стала гучною, наче в тієї необережної істоти, що впала обличчям у болото, – і все живе попід берегами встигало поховатися й зачаїтися ще задовго до її приходу. Вона

спробувала пересуватися тихіше, та вдавалося це їй погано, хвіст тягнувся по воді, огидно шарудів і плюскотів, а лапи ваговито тупали, грузнучи в прибережній багнюці.

Раптом якийсь рух біля протилежного берега примусив Очамимрю завмерти на місці й спробувати злитися з сіро-зеленою стіною комишу. Знизу проти течії щось рухалося неритмічними ривками – чимале й помітне здалеку. Ще за мить Очамимря розгледіла: це було трое істот, подібних до тієї, чиї кості догнивали зараз десь далеко позаду в очеретах. Істоти сиділи в продовгуватій дерев'яній неначе половинці яйця, і найбільша, уместившись позаду всіх, загрібала воду шматком дерева. Дві інші істоти, трохи менші за розмірами, сиділи попереду. Вони багато й незграбно ворушилися, не ховаючись, видавали різкі й неритмічні звуки, а задня, та, що загрібала воду, час від часу відповідала їм низьким розкотистим голосом.

Очамимря пірнула й довго-довго пливла під водою, притиснувши обидві пари лап до тіла, затамувавши подих і сильно загрибаючи хвостом ліворуч-праворуч. Так довго, що вона аж проминула дерев'яну половинку яйця, проскочила трохи далі, в останню мить збагнувши, що це саме її тіль промайнула щойно вгорі, над головою. Тоді, різко виринувши, ящірка вдарила по воді хвостом і, круто розвернувшись, кинулася на істот. Від здійснених нею хвиль дерев'яна половинка яйця захиталася, менші істоти ще голосніше зарепетували своїми високими голосами, а задня випросталася на повен зріст, піднісши над головою шматок дерева, яким перед тим загрібала воду. Вона теж закричала щось у її бік, низько й залякуюче, та Очамимря не відчула ніякого страху. Вона знову пірнула і, вискочивши по інший бік від своїх жертв, завважила, як ще дужче захиталася дерев'яна шкаралупка. Та, наблизившись впритул, вона несподівано отримала від самця з дерев'яним знаряддям у передніх кінцівках підступний удар у ніс, найболючішу його частину, між ніздрями. Очамимря обурено заревла, і тієї ж миті тонший кінець продовгуватої деревини встромився їй до пащі, подряпавши піднебіння й залишивши там кілька заноз. Заревівши від болю й обурення, Очамимря відсахнулася, пірнула й, пливучи, прополоскала пащу водою. Біль трохи вщух, але лють лише посилилася. Тож, виринувши втретє, ящірка, не панькаючись, перевернула плавальну посудину одним потужним помахом хвоста. Опинившись у воді, всі три істоти заверещали, заборсались, теліпаючи навсідч своїми кінцівками. Вони спробували пливти до берега, причому найбільша з них одразу зайняла місце позаду. Вона й далі стискала дерев'яне знаряддя, спираючись на нього у воді й загрибаючи вільною передньою кінцівкою. Очамимря підпірнула й, ухопивши самця ззаду за попереки, потягла його на глибину. Вона, не знаючи, чомусь була впевнена, що не дихати під водою

може набагато довше за цих створінь. Так воно й вийшло. Трохи потіпавшись у зубах, тіло найбільшої з істот нарешті заспокоїлося, ще раз наостанок смикнувшись, розслаблено обм'якло. Очамимря не хотіла позбуватися інших істот і через це, так само не виринаючи, розвернулася у напрямку ближнього берега, до якого її жертви саме й намагалися дістатися. Полишивши нерухоме тіло на мілководді, вона метнулася назустріч двом меншим істотам, які бовтались уже неподалік, підгрибаючи під себе воду й завиваючи. Поперекушувавши ім карки двома влучними укусами, Очамимря легко витягла всі три тіла на прибережний пісок і заходилась бенкетувати.

Це знову було воно – те солодкувате м'ясо, рівного якому не мав ні заєць, ні ондатра, ні тим більше нікчемний пуголовок. Особливого смаку додавав ще й переляк, страх, пережитий жертвами перед смертю. Певно, від дії цього всеохопного страху їхня плоть неначе бубнявіла, промивалася свіжою, стрімкою кров'ю, що її гнало серце в несамовитому темпі, чи то від надії в останній момент урятуватися, чи то навпаки, від безнадії. Маючи так багато їдла, Очамимря могла тепер і поперебирати, тож спершу вона повід'їдала найсмачніші місця, від поперека й униз, до колін. Кісток там майже не було, м'ясо найбільшого самця, щоправда, трохи відгонило якимось димом, але менші жертви були на диво соковитими й ніжними. Тож, наївшись, Очамимря за звичкою (і за велінням природи своєї) уклалася спати на піску, неподалік від розтерзаних тіл. Прокинулася надвечір, заревла, відганяючи зграю здичавілих собак, які вже скрадалися в кущах, учувши запах крові та м'ясива, ще раз утамувала голод – і знову залягла в блаженний сон. Але вночі небо захмарилося, здійнявся вітер, вода в Ріці піднялась і забрала недоїдені рештки з собою.

* * *

Тим часом у граді вільний день, на роботу йти не треба. Це, кажуть, перві люде ще придумали, щоб за шість днів, на сьомий, чи через сім, на восьмий, один день не працювати. То й у граді так буває. Тільки не щоразу якогось певного дня, а тільки коли Кнезь розпорядиться. Часом після десяти днів праці, а часом і після півторадесяти. Ото вже радість тоді в граді запановує. Хоча Кнезь і сердиться, і свариться: каже, що після вільного дня, на завтра, дуже погано робота йде на будівництві й скрізь по граду взагалі. Ну так чого ж би вона добре йти мала – нарід же, відпочивши, розслабившись, не дуже охочий знову до праці ставати.

То, щоб городяни дурно не тинялися, клей запахущий не нюхали, грибами сушеними не об'їдалися та растаман-траву не збирали, останнім часом Кнезь у вільний день чистоту проголошує. Це значить, що всі мають помитися: чи в Ріці, чи вдома, як хто вже дуже немічний або лінивий, а також у помешканнях своїх лад навести, сміття зайве повигрібати. Каже Кнезь, ніби чистота – запорука здоров'я. Хто його зна, може, і правду каже. Кнезь же помилятися не може. Хоча коли чоловік якою коростою або струпом укритий, та ще ті струпи намочити й мочалом пошкребти, то йому тільки гірше робиться. Але то вже Кнезь так розпорядився. І не годиться заперечувати.

Тож і миється люд цього дня хто вже хоче і хто не хоче. Перуть свої роби натільні, ушивники й підсорочники, ті, котрі вже дуже чистьохи. Більшість до Ріки повиходила, туди ж, куди і щодня, трохи вище за течією, ніж міст будувати ходять. Чоловіки й жінки, діти й підлітки. Декотрі сором'язливіші, переважно дівчата й жінки молоденькі, вище відходять, туди, де вже кам'яні мури вздовж русла закінчуються, і там, в очеретах прибережних, тіла свої оголивши, купіль приймають. Підлітки-хлопчаки за ними підглядають, на березі залягаючи. Дівчата те давно завважили, сміються, махають руками в їхній бік, срам прикриваючи.

Аж раптом як заверещать дівки, як не кинуться з води на берег! Спотикаються у воді, перечіпаються. Шмаття мокре до тіла тулять, не доправши його й не посушивши. Страх, переляк в очах – Видно, що не придурюються. Куди та сміхотливість і поділася.

Щось пливе згори за течією, і то щось таке, що їх не на жарт налякало. Щось таке рожевувате, волокнисте, із синюватим відливом. Он іще таке саме, слизьке й матлахате, і ще. Налякані дівчата, сьак-так одягнувшись, біжать до юрби, показуючи на воду руками.

А тим часом щось рожевувате з синявою повільно пропливає просто в людей перед очима й завертає під дамбу недобудовану. Котрийсь із-gridнів, із коня спішившись, теж свою сорочку прав та під пахвами волохатими водою плюскав, а зараз, розправивши сорочку на камені, підійшов сторожко, по коліно у воді, нахилився над водою принесеним, придивився, скривився бридливо: «Фе!...»

Конец ознакомительного фрагмента.

Купить: https://tn.knigapoisk.com/ru/rvanec-_oleksandr/ochamimrya-pov-st-bezvrem-yanih-l-t

Текст предоставлен ООО «ИТ»

Прочитайте эту книгу целиком, купив полную легальную версию: [Купить](#)